

สรุปผลการสัมมนาเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้กับคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดและเครือข่าย
เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙
ณ ห้องกรุงเทพแกรนด์บอลรูม โรงแรม บีพี แกรนด์ทาวเวอร์ หาดใหญ่
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

โครงการสัมมนาเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้กับคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด (ก.ธ.จ.) และเครือข่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อรับทราบแนวคิดของรัฐบาลเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาชนในการเสริมสร้างธรรมาภิบาล ในหน่วยงานภาครัฐ รับทราบเกี่ยวกับแนวทางในการสอดส่องแผนงาน/โครงการ และการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐในการกำกับและติดตามการปฏิบัติราชการในภูมิภาค รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพตติมิชอบจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลง (MOU) การปฏิบัติงานร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพตติมิชอบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตามอำนาจหน้าที่ของ ก.ธ.จ. ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การจัดสัมมนาดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดสัมมนา ก.ธ.จ. และเครือข่ายทั่วประเทศ รวมจำนวน ๘ ครั้ง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - กันยายน ๒๕๕๙

สำหรับการจัดสัมมนาฯ ครั้งที่ ๘ เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ ณ ห้องกรุงเทพแกรนด์บอลรูม โรงแรม บีพี แกรนด์ทาวเวอร์ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว สรุปสาระสำคัญดังนี้

๑. การกล่าวต้อนรับ และการรายงานการสัมมนา

๑.๑ รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา (นายอนุชิต ตระกูลมุกดา) ได้กล่าวต้อนรับรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) และผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน โดยจังหวัดยินดีเป็นอย่างยิ่งที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้มาจัดสัมมนาเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้กับคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดและเครือข่ายในครั้งนี้

๑.๒ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (พลตำรวจเอก เอก อังสนานนท์) ได้กล่าวขอบคุณรองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา (นายอนุชิต ตระกูลมุกดา) ที่ให้การต้อนรับ และรายงานการสัมมนาสรุปว่าการสัมมนาดังกล่าวเป็นการจัดสัมมนาครั้งสุดท้ายในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง รวม ๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส พัทลุง และตรัง ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งสิ้น จำนวน ๔๗๐ คน ประกอบด้วยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะประธาน ก.ธ.จ. หัวหน้าส่วนราชการในจังหวัดสงขลา กรรมการ ก.ธ.จ. ที่ปรึกษา ก.ธ.จ. ฝ่ายเลขานุการ ก.ธ.จ. เครือข่าย ก.ธ.จ. หัวหน้าส่วนราชการ/ส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน และผู้สังเกตการณ์ โดยมีรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) เป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนา และบรรยายเรื่อง “บทบาทของภาคประชาชนในการเสริมสร้างธรรมาภิบาล” สำหรับภาคบ่ายเป็นการอภิปรายเรื่อง “การสอดส่องแผนงาน/โครงการ และการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพตติมิชอบในพื้นที่” โดยมีผู้ร่วมอภิปรายประกอบด้วย ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (นายพิศิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส) ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (นางประภาศรี บุญวิเศษ) ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ๑ (นายนพดล เพชรสว่าง) สำนักงาน ป.ป.ท. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ (พันตำรวจโท ถวัลย์ มั่งคั่ง) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสงขลา (นายศรชัย ชูวิเชียร) และรองศาสตราจารย์ไชยา ยี่มิวไล ผู้ช่วยรัฐมนตรี (ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม) เป็นวิทยากรดำเนินการอภิปราย

๒. การเปิดการสัมมนา และการบรรยายเรื่อง “บทบาทของภาคประชาชนในการเสริมสร้างธรรมาภิบาล” โดย รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)

รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ได้กล่าวเปิดการสัมมนาและบรรยายฯ มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

๑. การจัดสัมมนาฯ มีเจตนาที่สำคัญ ๒ ประการคือ

๑.๑ เพื่อให้ ก.ธ.จ. ทุกจังหวัด ได้พบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

๑.๒ เพื่อรัฐบาลจะได้สร้างความรับรู้ ความเข้าใจ จะได้ส่งสัญญาณ ฝากความห่วงใย และจะได้มอบการบ้านให้ท่านไปทำต่อเหมือน ๆ กัน คล้าย ๆ กัน

๒. ควรจัดสัมมนาให้กับ ก.ธ.จ. อย่างต่อเนื่อง การจัดสัมมนา ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ควรจัดในรูปแบบของกลุ่มจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ตรวจราชการเดียวกัน โดยเปลี่ยนรูปแบบการจัด ให้ ก.ธ.จ. เป็นผู้ตั้งคำถาม หรือการซักถามกันเอง และนำผลงานที่ ก.ธ.จ. ดำเนินการแล้วประสบผลสำเร็จมาเล่าสู่กันฟัง หรือที่เรียกว่า ผลงานอันเป็นเลิศ (Best Practice)

๓. ก.ธ.จ. เป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่ง กฎหมายให้อำนาจ ก.ธ.จ. ในการสอดส่องและแนะนำ ก.ธ.จ. ไม่ได้แต่งตั้งมาเพื่อจับผิดจังหวัด หรือมาเป็นนายของจังหวัด แต่การที่มี ก.ธ.จ. เกิดขึ้น ต้องการให้มาเป็นผู้สอดส่อง มาเป็นผู้แนะนำจังหวัด ภาษาอังกฤษเรียกว่า second thought แปลว่า เสียงกระซิบ เสียงเตือนที่มีประโยชน์ เตือนใจให้ยังคิดอีกครั้งหนึ่ง จังหวัดคิดครั้งที่ ๑ แต่ถ้ามี ก.ธ.จ. ก็เป็นการคิดครั้งที่ ๒ ดังนั้น ถ้าได้ second thought มาจากผู้ทรงพลัง ผู้มีบารมี ผู้มีประสบการณ์ และที่สำคัญคือ ผู้มีส่วนได้เสีย ย่อมเกิดประโยชน์มากกว่า เราจึงสร้าง ก.ธ.จ. ขึ้นมาเพื่อมาเป็น second thought เป็นคนที่มาสะกิด ให้ย้าคิด เป็นคนที่มาเตือน คำถามที่เกิดขึ้นถ้าเตือนแล้วไม่ฟังจะเกิดอะไรขึ้น ไม่ฟังก็จบ หน้าที่ใครหน้าที่มัน บทบาทใคร บทบาทมัน ก.ธ.จ. ไม่ต้องไปอาฆาตมาดร้าย ถ้าไปทำอย่างนั้นแสดงว่าท่านมีส่วนได้เสีย ก.ธ.จ. ไม่ใช่ นักการเมือง ก.ธ.จ. ไม่ใช่ นักวิชาการ แต่ ก.ธ.จ. เป็นเสียงของประชาชนที่จะเตือนให้ภาครัฐช่วยคิดอีกสักที ท่านต้องจำหลักตรรกะนี้ไว้ให้ดี สิ่งที่รัฐบาลต้องการฝาก ก.ธ.จ. มากที่สุดคือ ท่านจะต้องทำหน้าที่เตือนจังหวัดคือ เตือนในเรื่องให้ทำหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล สิ่งที่ท่านต้องเข้าใจคือ ต้องเข้าใจว่าธรรมาภิบาลคือ อะไร และท่านต้องเอาธรรมาภิบาลใส่ไปในจังหวัด เมื่อใดที่เห็นว่าจังหวัดขาด เมื่อใดที่เห็นว่าจังหวัดหย่อน ท่านต้องเติมธรรมาภิบาล และวิธีที่ท่านจะเตือนจังหวัดขอให้เตือนอย่างมีสัมมาวาจา

๔. ขอให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุน ก.ธ.จ. ทำการประเมิน ก.ธ.จ. ทุกจังหวัดว่า ทำงานได้ผลเพียงใด และมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง ที่มาจากจังหวัดไหน และเป็นรูปธรรม สร้างสรรค์ และนำไปสู่การเกิดประโยชน์แก่จังหวัดนั้นได้จริง ขอให้ประเมินผลและส่งรายงาน กลับมาให้รัฐบาลทราบ ซึ่งตรงกับ best practice ผลงานอันเป็นเลิศ หรืออาจจะจัดประกวด ผลงานจังหวัดไหน ที่เป็นผลงานดีเลิศ ให้รางวัล ก.ธ.จ. ในการเสนอแนะผู้ว่าราชการจังหวัดให้ปฏิบัติและเกิดผลเป็นประโยชน์ ต่อประชาชนในจังหวัดอย่างแท้จริง

๓. การอภิปรายเรื่อง “การสอดส่องแผนงาน/โครงการ และการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพตติมิชอบในพื้นที่” วิทยากรประกอบด้วย ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (นายพิศิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส) ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (นางประภาศรี บุญวิเศษ) ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ๑ (นายนพดล เพชรสว่าง) สำนักงาน ป.ป.ท. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ (พันตำรวจโท ถวัลย์ มั่งคั่ง) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสงขลา (นายศรชัย ชูวิเชียร) และรองศาสตราจารย์ไชยา ยี่มวิไล ผู้ช่วยรัฐมนตรี (ศาสตราจารย์ ดร. วิษณุ เครืองาม) เป็นวิทยากรดำเนินการอภิปราย มีสาระสำคัญดังนี้

๓.๑ รองศาสตราจารย์ไชยา ยิ้มวิไล ผู้ช่วยรัฐมนตรี (ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม) ได้กล่าวว่า ขณะนี้รัฐบาลกำลังเดินหน้าปฏิรูป สังคมกำลังพัฒนา จากที่ผ่านมาสังคมมีความขัดแย้ง ความวุ่นวาย ความไม่สงบ การแบ่งพรรคแบ่งพวก และการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งปัจจุบันการทุจริตคอร์รัปชัน กลายเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เนื่องจากคนในสังคมเห็นว่าการทุจริตกลายเป็นวัฒนธรรม (culture) การทุจริตเป็นความเคยตัว ความเคยชินจนกลายเป็นเรื่องปกติไปแล้ว ถึงแม้ว่ากฎหมายจะแข็งแกร่งขนาดไหน ถ้าเกิดการทุจริตคดโกง แน่แน่นอนว่าภาครัฐจะต้องรู้เห็นเป็นใจ เอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับภาคเอกชน ดังนั้น เรื่องการปราบการทุจริตคอร์รัปชันจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยรัฐบาลได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพตติมิชอบ ระยะเวลา ๒๐ ปี ซึ่งจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น จึงขึ้นอยู่กับประชาชน ทุกคนต้องร่วมมือกันในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน อย่งไรก็ดี การอภิปรายในวันนี้ ท่านวิทยากรจะได้มาพูดคุยเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และหลักการทำงานของ ก.ธ.จ. และเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงาน ตรวจสอบทั้ง ๔ หน่วยงาน เพื่อให้ประเทศไทยเกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปราศจากการทุจริตประพตติมิชอบ

๓.๒ ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (นางประภาศรี บุญวิเศษ) กล่าวอภิปรายสรุปได้ว่า ประเด็นการทำหน้าที่ของ ก.ธ.จ. ในการสอดส่อง เสนอแนะ ให้คำปรึกษาตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับที่ท่านรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ได้กล่าวไว้ว่า ก.ธ.จ. มีหน้าที่ในการสอดส่อง แจ้งในสิ่งที่ ก.ธ.จ. พบเห็น และเสนอแนะ/ให้คำปรึกษาในสิ่งที่ถูกต้อง ดำเนินการในบทบาทของกัลยาณมิตร ก.ธ.จ. จึงเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่ง ก.ธ.จ. ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อจับผิดจังหวัด หรือมาเป็นนายของจังหวัด กฎหมายให้อำนาจ ก.ธ.จ. ในการสอดส่องและแนะนำ การที่มี ก.ธ.จ. เกิดขึ้น ต้องการให้มาเป็นผู้สอดส่อง มาเป็นผู้แนะนำจังหวัด ภาษาอังกฤษ เรียกว่า second thought แปลว่า สะกิดเตือนใจให้ยังคิดอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ ก.ธ.จ. ยังเป็นผู้ที่ทรงพลัง เป็นผู้มีความเป็น ผู้มีประสพการณ์ และเป็นผู้มีส่วนได้เสีย สิ่งเหล่านี้ เป็นจุดแข็งของ ก.ธ.จ. เนื่องจากท่านเป็นผู้แทนของทุกภาคส่วน ท่านอยู่ในพื้นที่ สิ่งที่ท่านได้รู้ ได้เห็น เป็นข้อมูลปัจจุบัน หากท่านได้พบเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องให้แจ้งไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อตักเตือน หรือมีการสั่งการให้ดำเนินการแก้ไขโดยผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด แนวทางการทำงานของ ก.ธ.จ. ดังกล่าวได้กำหนดไว้ในคู่มือการปฏิบัติงานของ ก.ธ.จ. เมื่อกรรมการไปพบเห็นสิ่งต่าง ๆ แล้ว การบอกกล่าวเราไม่สามารถบอกกล่าวแบบเลื่อนลอย สิ่งต่าง ๆ จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร สิ่งเหล่านี้ เป็นขั้นตอนการทำงานของ ก.ธ.จ. และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานของ ก.ธ.จ. จึงต้องทำในรูปแบบ คณะกรรมการฯ ที่ต้องมีการพิจารณาประชุมร่วมกัน ระดมความคิดเห็นร่วมกัน สิ่งต่าง ๆ ที่ ก.ธ.จ. พบเห็น ถูกต้องหรือไม่ ผิดหรือถูกอย่างไร แก้ไขให้ถูกแก้ไขอย่างไร ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นไปตามมติที่ประชุม ของคณะกรรมการฯ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากองค์ความรู้ที่ท่านมี ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนจากภาคประชาสังคม ผู้แทนจากภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนจากภาคธุรกิจเอกชน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ จะเป็นตัว ประจักษ์ในเรื่องของข้อเสนอแนะ เพื่อแจ้งให้หน่วยรับตรวจได้ทราบและดำเนินการแก้ไขต่อไป

สิ่งที่เน้นย้ำในการทำหน้าที่ของกรรมการ ก.ธ.จ. มาโดยตลอดคือ ข้อเสนอแนะจะต้อง เป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้ และจะต้องเกิดประโยชน์ต่อหน่วยรับตรวจ ดังนั้น ก.ธ.จ. ทำหน้าที่ในการ เสนอแนะ แก้ไขในสิ่งที่ไม่มีดีหรือได้ผลไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ สามารถให้คำแนะนำปรับปรุงได้ตามประสพการณ์ ที่ท่านมี หรือมุมมองที่คิดว่าทำอย่างนี้แล้ว โครงการนี้จะเกิดผลสำเร็จสูงสุดเป็นประโยชน์ต่อประชาชน มากกว่าทำความเดือดร้อนให้กับประชาชนผู้รับประโยชน์จากโครงการ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นจุดแข็งของท่าน ซึ่งเป็นผู้มีองค์ความรู้ มีประสพการณ์ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ เรื่องนี้เป็นสาระสำคัญและเป็นเจตจำนง ในการกำหนดให้มี ก.ธ.จ. ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธาน ก.ธ.จ. ไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีเพียงแต่ท่านกรรมการ ก.ธ.จ. เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ท่านสามารถให้คำแนะนำโครงการที่ก่อสร้างในจังหวัดของท่านว่าเป็นประโยชน์หรือไม่ สามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับจังหวัดในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ประเด็นของระบบการติดตามเรื่องที่สุดต่อส่ง ตามระเบียบฯ และมาตรฐานกลาง ในการปฏิบัติงานของ ก.ธ.จ. ได้กำหนดให้แจ้งมติที่ประชุมของ ก.ธ.จ. ให้หน่วยรับตรวจเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาตามข้อสังเกต ข้อเสนอแนะของ ก.ธ.จ. โดยมีหนังสือแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร และรายงานผลการดำเนินการให้ประธานทราบภายใน ๓๐ วัน ซึ่งเป็นการติดตามผลความก้าวหน้า โดยวิธีการประสานงานหรือเป็นเอกสาร และแจ้งผลความคืบหน้าให้ที่ประชุม ก.ธ.จ. ได้รับทราบ ซึ่งทำให้การทำงานของ ก.ธ.จ. เกิดประสิทธิภาพ และทำให้เรื่องที่กรรมการไปสอดส่องมาไม่สูญหาย สำหรับปัญหาการทำงานของ ก.ธ.จ. ที่เกิดขึ้น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะหน่วยสนับสนุนได้พยายามแก้ไขปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องงบประมาณในการลงพื้นที่สอดส่องที่ท่านได้สะท้อนมา

จากผลงานของ ก.ธ.จ. ที่ผ่านมา ก.ธ.จ. ได้รับการไว้วางใจจากรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น การเป็นหู เป็นตา ในการสอดส่องตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล การเสนอความเห็นในลักษณะกัลยาณมิตร ในคราวประชุมของจังหวัด รวมทั้งจังหวัดตั้งคณะกรรมการอะไรขึ้นมากก็จะมีผู้แทนของ ก.ธ.จ. เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากการทำงานของ ก.ธ.จ. ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ ก.ธ.จ. ได้รับการไว้วางใจจากทุกภาคส่วน

๓.๓ ผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดสงขลา (นายศรชัย ชูวิเชียร) กล่าวอภิปรายสรุปได้ว่า ปัจจุบันสำนักงาน ป.ป.ช. ได้จัดตั้งสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด ครบทั้ง ๗๖ จังหวัด และสำนักงาน ป.ป.ช. มีภารกิจบทบาท อำนาจหน้าที่หลักใน ๓ ด้าน คือ

(๑) ด้านการป้องกันและป้องปรามการทุจริต โดยประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ในการดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต เสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยม และปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต นอกจากนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. มีกระบวนการทำงานโดยเน้นงานด้านการป้องกันและป้องปราม เป็นหลัก มีการส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ทุกภาคส่วนได้ตระหนักในเรื่องปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ผลกระทบ ผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำทุจริตว่าเป็นอย่างไร และให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนหรือกลุ่มบุคคลเพื่อป้องกันและป้องปรามการทุจริตในพื้นที่ จากที่ผ่านมา ก.ธ.จ. และเครือข่าย ถือได้ว่าเป็นพันธมิตรในการทำงานร่วมกันกับสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดได้เป็นอย่างดี

(๒) ด้านการปราบปรามการทุจริต มีบทบาทหน้าที่เป็นหน่วยตรวจสอบ โดยตรวจรับเรื่องกล่าวหา แสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อทำการไต่สวนข้อเท็จจริง ปัจจุบันสำนักงาน ป.ป.ช. มีเรื่องการทุจริตเข้าสู่ระบบทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น ๑๑,๐๐๐ เรื่อง โดยเป็นเรื่องอยู่ระหว่างการแสวงหาข้อเท็จจริง จำนวน ๙,๐๐๐ เรื่อง เรื่องที่อยู่ระหว่างการไต่สวน จำนวน ๒,๐๐๐ เรื่อง ซึ่งนโยบายของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชุดใหม่ กำหนดให้พิจารณาดำเนินการเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จปีละ ๕๐๐ เรื่อง โดยในปีที่ผ่านมาสามารถดำเนินคดีให้แล้วเสร็จได้เพียง ๒๕๐ เรื่อง อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในพื้นที่จังหวัด โดยการแสวงหาข้อเท็จจริง และดำเนินการไต่สวนคดีการทุจริตว่าเรื่องมีมูลหรือไม่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นการลดภาระงานของสำนักงาน ป.ป.ช. ทำให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถพิจารณาดำเนินคดีให้แล้วเสร็จได้เร็วขึ้น

(๓) ด้านการตรวจสอบทรัพย์สิน หนังสือของผู้ที่มิหน้าที่ต้องยื่นแสดงบัญชีทรัพย์สิน และหนี้สิน โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด มีหน้าที่รับยื่นและตรวจสอบความถูกต้องความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินตามบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด ยกเว้น กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา และไม่ใช่กรณีการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด

นอกจากนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. มีกฎหมายที่กำหนดให้หน่วยงานต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณให้ถูกต้อง ตามมาตรา ๑๐๓/๗ กำหนดให้ “หน่วยงานของรัฐดำเนินการจัดทำข้อมูลรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างโดยเฉพาะราคากลางและการคำนวณราคากลางไว้ในระบบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (website) เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าตรวจดูได้” และเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกรณีที่มีการทำสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับบุคคล หรือนิติบุคคลที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ ให้บุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐนั้น มีหน้าที่แสดงบัญชีรายการรับจ่ายของโครงการที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐต่อกรมสรรพากร นอกเหนือจากบัญชีบุคคลปกติที่ยื่นประจำปี เพื่อให้มีการตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินและการคำนวณภาษีเงินได้ในโครงการที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐดังกล่าว ดังนั้น ก.ธ.จ. และเครือข่าย จึงสามารถหาข้อมูลเบื้องต้นจากประกาศฯ และติดตามสอดส่องการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นมาตรการที่สามารถป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบได้อีกทางหนึ่ง

ปัจจุบันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้ทวีความรุนแรงและต่อเนื่องในทุกพื้นที่ มีผลกระทบทำให้ประเทศชาติสูญเสียเงินงบประมาณจำนวนมหาศาล หน่วยตรวจสอบและหน่วยงานที่มีภารกิจในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของ ก.ธ.จ. เครือข่ายจากทุกภาคส่วน และประชาชนในพื้นที่ที่จะต้องตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้หมดสิ้นไป สำนักงาน ป.ป.ช. ไม่สามารถเดินหน้าป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้ลำพังเพียงหน่วยงานเดียวโดยปราศจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ถึงเวลาแล้วที่เราทุกคนต้องกล้าลุกขึ้นมาช่วยกันเป็นพลังทางสังคมเพื่อ ...“หยุด ... คนโกงประเทศไทย” ท่านสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่สำนักงาน ป.ป.ช. ส่วนกลาง หรือสำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด หรือสายด่วน ป.ป.ช. ๑๒๐๕ หรือทางเว็บไซต์ www.nac.go.th

๓.๔ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ (พันตำรวจโท วัลย์ มั่งคั่ง) กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กล่าวอภิปรายสรุปได้ ดังนี้

กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๑ ได้กำหนดคดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนไว้ท้ายพระราชบัญญัติฯ โดยคดีความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษจะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๑. คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

๒. คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

๓. คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

๔. คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้มีอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

๕. คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งมีใช้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัยเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ DSI จึงเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องบางประการในกระบวนการยุติธรรม โดยมีเครื่องมือทางกฎหมาย มีผู้ชำนาญในการสอบสวนอาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมการคอร์รัปชัน ดังนั้น DSI จึงเป็นหน่วยตรวจสอบหน่วยแรกที่เข้าไปดำเนินการ

ตรวจสอบ และส่งเรื่องต่อให้สำนักงาน ป.ป.ท. สำนักงาน ป.ป.ช. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการ แล้วแต่กรณี ดังนั้น การสอบสวนคดีพิเศษจึงมีความแตกต่างจากการสอบสวนคดีปกติ ซึ่ง DSI สามารถดำเนินการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษโดยใช้ช่องทางหรือเครื่องมือทางกฎหมายที่พนักงานสอบสวนคดีปกติไม่สามารถกระทำได้ และให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนี้

๑. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถดักฟังจากโทรศัพท์เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดที่ส่งทางโทรศัพท์หรืออุปกรณ์สื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ซึ่งพนักงานสอบสวนฯ จะต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการดังกล่าวได้

๒. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ

๓. เพื่อประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถขอให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวน หรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐาน

๔. ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษคดีใด มีเหตุจำเป็นต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านเป็นพิเศษ อธิบดีอาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นที่ปรึกษาพิเศษได้

ช่องทางการรับเป็นคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษมี ๒ ช่องทาง คือ

๑. ช่องทางอัตโนมัติ (automatic) เป็นประเภทคดีความผิดทางอาญาที่กำหนดไว้ท้ายพระราชบัญญัติฯ และมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๒๑ กำหนด หรือคดีความผิดทางอาญาที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถพิจารณาหรือใช้ดุลยพินิจให้เป็นคดีพิเศษได้

๒. คดีความผิดทางอาญาอื่น นอกเหนือจากข้อ ๑ โดยคณะกรรมการคดีพิเศษซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน พิจารณาและมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

กรมสอบสวนคดีพิเศษโดยสำนักคดีอาญาพิเศษ ๒ มีหน้าที่รับผิดชอบสืบสวนและสอบสวน ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำทุจริตคดีฮั้วประมูล คดีจัดซื้อจัดจ้าง คดีการทุจริตต่าง ๆ โดยอธิบดีได้มอบหมายให้ดำเนินการสืบสวนและสอบสวน ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีการทุจริตในหลายเรื่อง เช่น การทุจริตโครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียในเขตควบคุมมลพิษพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ การตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีกรุงเทพมหานครลงนามต่อสัญญาขยายสัมปทานการให้บริการเดินรถและซ่อมบำรุงโครงการระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ (รถไฟฟ้าบีทีเอส) การทุจริตโครงการแทรกแซงตลาดมันสำปะหลังหรือสินค้าทางการเกษตร ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินคดีหากพบว่า การทุจริตกระทำโดยภาคเอกชนไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง DSI จะส่งเรื่องให้อัยการส่งฟ้องศาล แต่หากพบว่า มีนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง DSI จะส่งเรื่องให้สำนักงาน ป.ป.ช. หรือสำนักงาน ป.ป.ท. รับไปดำเนินการต่อแล้วแต่กรณี

จากคดีการทุจริตคอร์รัปชันต่าง ๆ ที่ผ่านมา มีการลือสเปกเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทเอกชน จึงได้มีการแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างกลไกในการป้องกันการทุจริต โดยการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ (พ.ร.บ.ฮั้ว) การกำหนดให้รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐเกิดความโปร่งใส และภาคประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบได้มากขึ้น

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยเกิดความสูญเสียทั้งเงินงบประมาณแผ่นดิน ด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วน ทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และเครือข่ายภาคประชาชนทุกคนจะต้องรวมพลัง ร่วมมือร่วมใจกันต่อต้านปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้หมดไปจากสังคมไทย สำหรับช่องทางการแจ้งเบาะแสท่านสามารถส่งข้อมูลผู้กระทำการทุจริตได้ทางเว็บไซต์ www.dsi.go.th หรือ โทรแจ้งที่หมายเลข ๑๒๐๒ call center ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

๓.๕ ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ๑ สำนักงาน ป.ป.ท. (นายพนพล เพชรสว่าง) กล่าวอภิปรายสรุปได้ว่า ปัจจุบันสำนักงาน ป.ป.ท. เป็นส่วนราชการที่ไม่สังกัดกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี สำนักงาน ป.ป.ท. จึงเป็นหน่วยงานอิสระ มีบทบาทอำนาจหน้าที่โดยเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการทุจริตของหน่วยงานในภาครัฐ มีภารกิจหลัก ๓ ประการ คือ

๑. ด้านการป้องกัน สำนักงาน ป.ป.ท. มองว่าการทุจริตที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ key maker ที่สำคัญคือข้าราชการ การทุจริตจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าข้าราชการไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำเองหรือการช่วยเหลือภาคเอกชน องค์กรใดก็ตาม สำนักงาน ป.ป.ท. ได้ขับเคลื่อนธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในหน่วยงานภาครัฐ โดยดำเนินการตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๙/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๗ ในการกระตุ้นและผลักดันให้หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และกำกับ ดูแลการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และหากมีเรื่องร้องเรียนเกิดขึ้นในหน่วยงานว่าเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานกระทำการทุจริต ให้หัวหน้าหน่วยงานดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง และตั้งกรรมการสอบสวนและลงโทษ กรณีที่หัวหน้าส่วนราชการหรือผู้บังคับบัญชาปล่อยปละละเลยไม่ดำเนินการให้ถือเป็นความผิดทางวินัย หรือความผิดทางอาญาแล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้กำหนดมาตรการในการป้องกันฯ ที่สำคัญไว้ ๓ มาตรการ คือ

มาตรา ๕๘/๑ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. พิจารณาดำเนินการโดยเร็วเมื่อปรากฏว่า

- กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือมาตรการใดล่าสมัยขาดประสิทธิภาพ หรือขาดการบังคับใช้อย่างทั่วถึง เป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทุจริตในภาครัฐ หรือเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีต่อราชการได้

- การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ไม่บรรลุผลเพราะไม่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับวินัย หรือมาตรการที่จำเป็น

มาตรา ๕๘/๒ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. เห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่มีวิธีปฏิบัติหรือการดำเนินงานที่เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใช้บริการหรือประชาชนและส่อไปในทางทุจริตในภาครัฐ หรือเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการอย่างร้ายแรง ให้สำนักงานแจ้งให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นทราบ เมื่อได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง หัวหน้าหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องสั่งการให้มีการตรวจสอบและดำเนินการแล้วแจ้งผลการดำเนินการให้สำนักงานทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากจะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุง ต้องกำหนดระยะเวลาที่จะดำเนินการแล้วเสร็จให้สำนักงานทราบด้วย ในกรณีที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นจงใจไม่ดำเนินการ หรือดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. รายงานให้คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

มาตรา ๕๘/๓ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. หรือสำนักงานพบว่า การดำเนินโครงการใด มีการกำหนดวงเงินสูงเกินที่เป็นจริงหรือไม่คุ้มค่า ให้แจ้งให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

๒. ด้านการป้องปราม กระบวนการทำงานด้านการป้องปราม โดยมีการให้ความรู้และสร้างทักษะในการติดตาม สอดส่อง หรือตรวจสอบแผนงาน/โครงการของหน่วยงานของรัฐ การมีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ตรวจสอบแผนงาน/โครงการ และการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาคประชาชนและเครือข่ายได้ตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการป้องปรามปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่ทำให้ประเทศชาติได้รับความเสียหาย

๓. ด้านการปราบปราม สำนักงาน ป.ป.ท. ได้ตรวจสอบและเปิดโปงการทุจริตในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การทุจริตก่อสร้างสนามกีฬาฟุตบอลทั่วประเทศ โครงการก่อสร้างระบบไฟฟ้าแสงสว่างไฟถนนโซล่าเซลล์ (solar cell) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนาการในแต่ละพื้นที่ มีการซื้อเครื่องออกกำลังกายประเภทเดียวกันแต่มีราคาที่แตกต่างกันมาก เป็นต้น ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่า ปัจจุบันสถานการณ์การทุจริตได้เปลี่ยนรูปแบบไปจากการกระทำทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐเพียงคนเดียวเปลี่ยนมาเป็นการทุจริตเชิงนโยบาย มีบุคคลหลาย ๆ ราย ร่วมขบวนการมีความซับซ้อนเชิงพฤติกรรม เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐปล่อยให้มีการบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ป่าไม้ ที่ดินชายทะเล ซึ่งเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล ทำให้คนไทยสูญเสียและขาดโอกาสการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะเหตุจากการกระทำทุจริตที่เกิดขึ้นในประเทศคิดเป็นมูลค่าความเสียหายจำนวนมหาศาล อย่างไรก็ตาม รัฐบาล คสช. ได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวโดยกำหนดให้ธรรมาภิบาลเป็นวาระแห่งชาติ และจัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ โดยเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

แนวทางการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบพฤติกรรมทุจริตของ ก.ธ.จ. และเครือข่ายควรดำเนินการ ดังนี้

๑. ประเภทโครงการที่ควรเฝ้าระวัง ติดตามและตรวจสอบ ได้แก่ โครงการใหม่ ๆ ที่หน่วยงานในพื้นที่ไม่ได้เสนอความต้องการขึ้นไป แต่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางให้หน่วยงานในพื้นที่เท่ากันทุกแห่ง (ซึ่งจริง ๆ แล้วความต้องการในแต่ละพื้นที่มีความจำเป็นที่แตกต่างกัน) และไม่มีมีการกำหนดราคากลางไว้

๒. การแสวงหาข้อมูลและหลักฐานเบื้องต้น ดังนี้

๒.๑ การหาข้อมูลจากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่มีโครงการจัดซื้อจัดจ้างวงเงินตั้งแต่ ๑ ล้านบาทขึ้นไป ซึ่งต้องทำตามมาตรา ๑๐๓/๗ ของกฎหมาย ป.ป.ช. ที่กำหนด “ให้หน่วยงานจะต้องนำข้อมูลรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างโดยเฉพาะราคากลางและการคำนวณราคากลางจัดขึ้น website ของหน่วยงาน”

๒.๒ สามารถขอข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

๓. กรณีที่ ก.ธ.จ. หรือเครือข่าย พบเห็นหรือมีข้อมูลการกระทำทุจริตประพฤตินิชอบจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ อย่าเข้าไปเป็นคู่ขัดแย้ง ขอให้ส่งเรื่องให้สำนักงาน ป.ป.ท. ใช้อำนาจของ ศอตช. และคำสั่ง คสช. ที่ ๖๙/๒๕๕๗ บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อเท็จจริงต่อไป

แนวทางของ ก.ธ.จ. ในการคัดกรองเรื่อง/ส่งเรื่องที่เกี่ยวข้องการทุจริตให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ มีดังนี้

๑. หากเป็นกรณีกล่าวหาว่าร้ายผิดปกติ หรือกล่าวหาว่ากระทำผิดต่อ พ.ร.บ. ว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ส่งเรื่องไปให้สำนักงาน ป.ป.ช. ดำเนินการ

๒. หากเป็นการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง หรือข้าราชการ ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการระดับต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป ให้ส่งเรื่องร้องเรียน/กล่าวหาให้สำนักงาน ป.ป.ช. ดำเนินการ และหากเป็นข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าที่กล่าวมาแล้ว หรือตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ ให้ส่งเรื่องให้สำนักงาน ป.ป.ท. ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

๓. หากเป็นการกล่าวหาลูกจ้างกระทำการทุจริต ไม่ว่าจะเป็่่นลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว หรือพนักงานราชการ ลูกจ้างไม่มีสถานะเป็นเจ้าของพนักงานจึงดำเนินการต่อลูกจ้างในฐานะเจ้าพนักงานทุจริต ต่อหน้าที่ไม่ได้ แต่ลูกจ้างจะมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ท. หากมีเรื่องร้องเรียน/กล่าวหา ลูกจ้างว่ากระทำการทุจริตในภาครัฐ ให้ดูวันที่เหตุเกิดเป็นหลักในการพิจารณา

๔. หากเป็นการกล่าวหาว่ากระทำการทุจริตในภาครัฐ ขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับการแต่งตั้ง หรือได้รับมอบหมายให้รักษาราชการแทน หรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการระดับต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป ให้พิจารณาสถานะตำแหน่งของผู้กระทำผิดจริง ๆ (มิใช่ตำแหน่งที่ “รักษาราชการแทน” หรือ “ปฏิบัติราชการแทน”) ว่าอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรืออยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ท. แล้วจึงส่งเรื่องให้สำนักงาน ป.ป.ช. หรือสำนักงาน ป.ป.ท. ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่แล้วแต่กรณี

๕. กรณีร้องเรียน/กล่าวหา ว่ากระทำการทุจริตร่วมกันหลายคน ให้พิจารณาสถานะของผู้กระทำผิดทุกคนและดูว่าคนที่ดำรงตำแหน่งสูงสุดที่ได้ร่วมกระทำการทุจริตด้วยกันนั้น อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรืออยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ท. แล้วจึงส่งเรื่องให้สำนักงาน ป.ป.ช. หรือสำนักงาน ป.ป.ท. ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่แล้วแต่กรณี (ส่งไปหมดทุกคนที่ได้ร่วมกันกระทำการทุจริตในภาครัฐ)

๖. ต้องไม่เป็นเรื่องร้องเรียน/กล่าวหา ที่ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก่อนถูกกล่าวหาเกินกว่าห้าปี (ถ้าเกินห้าปีสำนักงาน ป.ป.ท. ไม่มีอำนาจที่จะรับดำเนินการได้ ต้องส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปในฐานะบุคคลธรรมดากระทำความผิดอาญาต่อหน่วยงานของรัฐ หรือส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการทางวินัยต่อไป)

๗. ผู้ถูกร้องเรียน/กล่าวหา ต้องมีพฤติการณ์กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ หรือประพฤติมิชอบ ในภาครัฐ ดังนี้

๗.๑ พฤติการณ์ทุจริตต่อหน้าที่ ผู้ถูกร้องเรียน/กล่าวหาต้องมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ไม่ทำตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด หรือทำเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดโดยมิชอบหรือโดยทุจริต หรือมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเรื่องหนึ่งแต่ไปแสดงตนว่ามีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในเรื่องอื่น (ทั้งที่ตนมิได้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในเรื่องที่ได้แสดงออกไป) จนบุคคลอื่นหลงเชื่อและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลนั้น หรือเกิดความเสียหายต่อหน่วยงาน

๗.๒ คำว่าประพฤติมิชอบในภาครัฐไม่มีในประมวลกฎหมายอาญา ไม่มีในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พฤติการณ์ คือ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในภารกิจด้านการเงิน ด้านจัดซื้อจัดจ้าง และด้านพัสดุสิ่งของ แต่ได้ใช้อำนาจในงานดังกล่าวโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง มติคณะรัฐมนตรี ที่เกี่ยวกับการเงิน การจัดซื้อจัดจ้าง หรือการพัสดุสิ่งของ

ดังนั้น กรณีที่ สตง. ไปตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และพบว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการเงิน จึงเข้าข่ายเป็นการประพฤติมิชอบตาม พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๑ ด้วย

๓.๖ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (นายพิศิษฐ์ สีสลาวชิโรภาส) ได้กล่าวถึงพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานไว้ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๒ มีใจความว่า “การควบคุมและตรวจสอบเงินแผ่นดินเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะเงินแผ่นดินนั้นคือ เงินของประชาชนทั้งชาติ ผู้ทำงานนี้ต้องกำหนดแน่วแน่ใจอยู่เป็นนิตยที่จะปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบของตน ด้วยความอดุสาหะ พยายามด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และด้วยความละเอียดถี่ถ้วนระมัดระวังอย่างเต็มที่ เพื่อมิให้เกิดความพลั้งพลาดเสียหายและให้มั่นใจได้ว่า การใช้จ่ายเงินของแผ่นดินได้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผลเป็นประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย” จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว จึงขอให้ทุกคนได้ตระหนักว่า เงินแผ่นดินคือเงินของประชาชนทั้งชาติ

การทุจริตถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ ดังนั้น นโยบายของ สตง. ลำดับแรกจะมุ่งเน้นการป้องปราม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ในเบื้องต้นและเร่งดำเนินการเพื่อมิให้เกิดความเสียหาย อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการตรวจสอบกรณีการจัดซื้อจัดจ้างโครงการต่าง ๆ ถึงแม้ว่าหน่วยงานได้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย มีการทำสัญญาถูกต้องครบถ้วน หาก สตง. ตรวจสอบแล้วพบว่า โครงการดังกล่าวเมื่อสร้างเสร็จแล้ว แต่สิ่งที่ไม่ได้มีคุณภาพหรือใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ ไม่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ไม่ประหยัด ไม่คุ้มค่ากับการลงทุนที่ใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้จะต้องมีผู้รับผิดชอบ สิ่งที่เราจะปกป้องไม่ใช่เฉพาะเงินแผ่นดิน เราทุกคนจะต้องปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มิให้เกิดความเสียหาย โครงการหลายโครงการไม่เคยศึกษาความเหมาะสม เมื่อสร้างเสร็จแล้วคนในชุมชนนั้นไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นการลงทุนแบบสูญเปล่า นอกจากนี้ การใช้อำนาจรัฐจะต้องเกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน และหากผู้บริหารใช้อำนาจรัฐในทางที่ไม่ถูกต้อง มีการบิดเบือน เบี่ยงเบน และพัฒนาไปสู่การทุจริตเชิงนโยบาย ก็จะเป็นการทุจริตเรียกรับผลประโยชน์อันมิชอบจากงบประมาณแผ่นดินจำนวนมาก เช่น โครงการก่อสร้างสนามฟุตบอล จากการตรวจสอบพบว่า กระบวนการทุจริตมีสูตรการเรียกรับผลประโยชน์คือ ๓๐ : ๒๐ : ๓๐ : ๒๐ โดย ๓๐ เปอร์เซ็นต์แรกเป็นการเรียกรับผลประโยชน์ของผู้ที่แปรญัตติได้รับงบดำเนินโครงการและกระจายงบประมาณลงพื้นที่จังหวัด ๒๐ เปอร์เซ็นต์คือ หน่วยงานภาครัฐตั้งแต่หัวหน้าส่วนราชการ กรรมการจัดจ้าง จนถึงกรรมการตรวจรับเหลืออีก ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ขึ้นกับบริษัทผู้รับจ้างจะเอาผลตอบแทนเท่าใด และเหลือเงินงบประมาณที่จะทำโครงการเพียง ๒๐ หรือ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น มีโครงการอีกจำนวนมากที่เกิดจากนโยบายเลวร้ายเหล่านี้ ทำให้ทำกว้าง ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง จากการทุจริตที่เกิดขึ้นมากมายนี้เป็นการทำลายประเทศชาติให้ได้รับความเสียหาย และส่วนหนึ่งที่จะทำให้ธรรมาภิบาลเกิดผลเป็นรูปธรรมได้ก็ต้องอาศัย ก.ธ.จ. ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีกฎหมายรองรับ ทำงานร่วมกับ สตง. สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ป.ป.ท. และ DSI ให้เกิดผลอย่างแท้จริง เพื่อไม่ให้เงินของแผ่นดินสูญเสียไปแบบสูญเปล่า

บทบาทของ สตง. ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของรัฐตามกฎหมาย จึงเป็นที่มาของการตรวจสอบเสมือนการจับผิด โดย สตง. มุ่งเน้นในเรื่องเงินของแผ่นดิน หรือผลลัพธ์จากการใช้จ่ายหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายเงินแผ่นดินที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบ ข้อบังคับ อย่างไรก็ตาม ก.ธ.จ. ได้มีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลเบาะแส สนับสนุนและสะท้อนปัญหาการทุจริตของหน่วยงานในพื้นที่ให้กับ สตง. เพื่อนำปัญหาที่ได้ไปสู่การตรวจสอบ ระงับ ยับยั้ง ปัญหาความไม่สุจริต ปัญหาความไม่รับผิดชอบ ความไม่โปร่งใสที่จะนำไปสู่เรื่องทุจริตได้เป็นอย่างดี และโดยที่รัฐบาลได้กำหนดให้ธรรมาภิบาลเป็นวาระแห่งชาติ เป็นหัวใจสำคัญในการบริหารกิจการบ้านเมือง สิ่งสำคัญที่สุดของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันคือการมีส่วนร่วมของประชาชน หากประชาชนมีความเข้มแข็ง และหน่วยงานภาครัฐมีทัศนคติ มีจิตวิญญาณในการรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง ประเทศไทยจะใสสะอาด ดังนั้น การต่อต้านคอร์รัปชันต้องต่อต้านทุกวันอย่างไม่มีวันหยุด ตราบใดที่ยังมีลมหายใจ จนกว่าวันที่ประเทศไทยจะปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน